

FRANCESC VIADEL

«No hi pot haver nostàlgia de l'infern»

Francesc Viadel (Algemesí, Ribera Alta, 1968) presenta una de les grans novel·les de la temporada: 'L'estiu dels brivalls' (Vincle, 2022), Premi Teodor Llorente de Novel·la Negra: una obra que supera els límits del gènere i presenta una descripció duríssima de la vida dels joves en una ciutat mitjana de les comarques valencianes a la dècada dels vuitanta, amb la crisi del camp i l'omnipresència de les drogues com a teló de fons.

Per Àlex Milian / @alexmilianbeser

Francesc Viadel ha aconseguit a *L'estiu dels brivalls* una novel·la d'una duresa poc habitual però també carregada d'una sinceritat molt propera. En un bar del barri del Fort Pienc (Barcelona) explica que a *L'estiu dels brivalls*, que va escriure fa catorze anys, hi va abocar tota la brutalitat que havia volgut estalviar-se a l'anterior novel·la, *Terra* (Bromera, 2002), guanyadora del Premi Blai Bellver de Xàtiva.

—A *Terra* em vaig reprimir molt, perquè pensava en una novel·la que arribara a molta gent.

—**I *L'estiu dels brivalls*. Per què no s'ha publicat fins ara, catorze anys després d'haver-la escrit?**

—Si en el 2002 *Terra*, que era una història prou innocent, va arribar a escandalitzar gent que considerava que havia fet una caricatura del món rural valencià, *L'estiu dels brivalls* ho tenia difícil. Vaig presentar la novel·la a diversos premis i no en va guanyar cap. Ara m'he decidit a presentar-la al Premi Teodor Llorente de Novel·la Negra i sí que ha tingut més recorregut. Potser en aquell moment no tocava o el públic ara està més acostumat i accepta més registres temàtics. Això no ho sé. Al final he arribat a la conclusió que la literatura que s'escriu al País Valencià peca de dues coses:

en primer lloc, és massa academicista, tant en el plantejament dels temes com en les obres, i, en segon lloc, és molt moralista: hi ha temes que no es toquen. Però jo ni soc academicista —encara que treballo en una universitat— ni soc moralista.

—**Què li va fer escriure *L'estiu dels brivalls*?**

—Vaig voler escriure l'experiència vital d'uns anys determinats, que són el final dels vuitanta i començament dels noranta. Jo vaig viure en un entorn molt similar al que descriu a la història i creia que això s'havia d'explicar: la història dels perdedors, en uns anys que semblava que tot canviava. El món rural com jo l'havia conegut, de més jove, de xiquet, s'acabava. Jo m'he criat a la Ribera en un període econòmicament molt boiant per a la taronja. Aquell món es va solsir i va donar lloc a un altre de diferent. També hi va haver canvis polítics. Aquell món era el de l'eufòria dels governs socialistes i de la construcció de l'autonomia. En aquell moment veus com apareix una classe social de gent que no era res que es van col·locant a l'Administració. I n'hi ha uns que se'n van a pic i uns altres que tenen una ascensió social. I entremig hi ha una gran devastació, un gran buit.

—**És una devastació del món rural?**

—És un món molt contradictori, perquè hi ha una societat que està canviant la pell, una soci- →

→ etat que està emergint i és l'època de l'eufòria. Però enmig d'això hi ha la devastació: és la Ruta del Bakalao —que no apareix com a tal a la novel·la, però apareix—; és la sida, els tripis, l'àcid, la cocaïna, els porros...

—I el cavall...

—El cavall en un sector molt localitzat... però també. Jo veig això amb els ulls d'adolescent i jove. Aquesta història parla de la perifèria de la perifèria. El poble —o la ciutat petita— on passa, que podria ser un poble imaginari de la Ribera, és una perifèria de la ciutat, i els personatges es mouen a la perifèria del poble; per tant, és una perifèria de la perifèria. I això marca molt la història. Són uns personatges que no tenen cap esperança. És la devastació. És una metàfora d'una època molt violenta, amb molta desesperança.

—Els personatges estan desesperançats i hi ha molta violència, sempre, a punt d'esclatar.

—Sí, però és que era així. Jo soc periodista de tota la vida i els periodistes tendim a descriure o captar la realitat. Per això penso que hi ha molta literatura moral o academicista que intenta dissimular la realitat. En aquesta novel·la els personatges no tenen esperança ni cap eixida. Però està fet a posta perquè volia reflectir l'asfíxia d'una societat, l'atmosfera enraredida d'un món que va a la deriva.

—La calor sufocant i omnipresent de l'estiu és també una metàfora d'aquest ambient asfixiant?

—És clar. Sí, sí. Per això la novel·la comença amb l'arribada de l'estiu. També és una cosa molt biogràfica. Per mi l'estiu sempre ha estat la pitjor estació. Des de fa uns anys m'he anat reconciliant amb l'estiu, però per mi era el pitjor. L'hivern era l'època de plenitud econòmica, perquè a casa entrava més jornal —per la taronja— i l'estiu era estar tancat a casa; el jornal minso...

—A més, hi havia la comparació amb els que podien fer vacances, anar a la platja —que està a quatre passes—, etc.

—Mon pare es passava el dia al balcó. Per això sempre dic que els balcons eren els balnearis dels pobres. Perquè no era l'únic. Hi havia molta gent al balcó.

—No segueix moltes de les normes del gènere negre —no hi ha detectius ni policies ni sang a dojo—, però és una novel·la molt negra.

—És d'aquelles novel·les negres que parlen de les víctimes i de com viuen.

—Tot i que no són víctimes de cap crim...

—No, entre d'altres coses perquè ells són un poc criminals [riu]. El meu editor —i després algun crític— ha comparat la novel·la amb el *Diari del lladre* de Jean Genet, que és una exaltació de les virtuts virils del lladre, i amb la primera novel·la de Pasolini, *Ragazzi di vita*. Jo coneixia la filmografia de Pasolini però no l'havia llegit; l'he llegit ara i sí que té un aire. És una història d'una colla on tots tenen malnoms —com els brivalls; és molt paregut—, passen hores en un parc, roben... Té un aire, i també té una part de ficció biogràfica d'un Pasolini que, de jove, se'n va a Roma, a un suburbi i troba tot això. Jo crec que es podria considerar novel·la negra perquè els protagonistes són víctimes d'una societat o d'uns condicionants de tipus sociològic.

—En tot cas és una història sense herois.

—Sí, no hi ha cap heroi. És una de les coses que va destacar Rafa Xambó quan me la va presentar: que no se salva ni el protagonista. No volia que la història tinguera bons ni dolents, són personatges que actuen en funció dels condicionants de l'entorn, que és un tema que sempre m'ha obsedit. És veritat que podem trobar actes d'heroïtat, però segurament trobarem més actes de covardia o crueltat que no pas d'heroïtat. Ja són prou herois, alguns d'ells, de sobreviure.

—Tots els personatges de la colla —o gairebé tots— estan entrampats en aquesta colla on funciona molt bé l'anomenada espiral del silenci: els que tenen més poder arrossegueu els altres, que són incapaços d'oposar-s'hi.

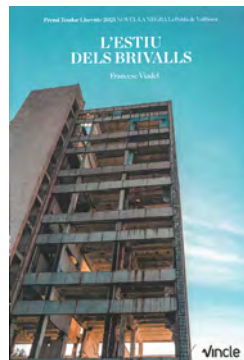
—És una metàfora de la societat. També hi ha una simbologia. El silenci et dona la conformitat del grup. I et dona estabilitat. Al final això és la història de la societat. Com es va callar la societat alemanya durant els anys trenta davant de l'antisemitisme? Quan hi ha una crisi i una situació de violència, la gent sol seguir el dolent, no al bo. Els personatges viuen atrapats en un malson de desigualtat, de violència sistèmica, de desesperació que els fa fer coses que no farien. I el més fort és el que s'imposa per la por.

—Què hi ha d'autobiogràfic?

—Moltes coses. Alguns paisatges. Algunes vivències personals... Jo em vaig criar al centre del poble, que era una societat molt cohesionada, i, quan era adolescent, em vaig canviar a la perifèria, en una ciutat que començava a ser una ciutat mitjana. De biogràfic també hi pot haver alguna cosa del pare.

—Hi ha venjances contra alguna gent d'aquell moment?

—No. Si hi ha algú que se sent identificat, mala sort. Però l'objectiu del llibre no era la venjança. Si hi ha una venjança, seria contra la desigualtat i qui la imposa.

JORDI PLAY / ARXIU

—El masclisme i la violència sexual són especialment crus a la novel·la. Ho eren també en aquella època?

—És que era així. Per això la novel·la expressa violència tota l'estona. No pot ser d'una altra manera. Era tot molt descarnat. No hi ha una manera d'entendre el sexe romàntic. Es relacionen a través de la violència. Jo també volia posar l'accent en això. A diferència de les columnes periodístiques que escric, que es caracteritzen sovint per una sensibilitat...

—I per la nostàlgia. Ací no hi ha nostàlgia...

—Ací, no. No hi pot haver nostàlgia de l'infern. Dintre de la societat, allò és l'infern. La calor de l'estiu, la pobresa, la violència, la desesperació, la vida en la tribu de la supervivència. Hi pot haver humor negre.

—La llengua és molt rica, amb un llarg catàleg de lèxic de la Ribera.

—El treball de llengua era molt important, perquè en la literatura academicista que esmentava et trobes sovint diàlegs que són molt inversemblants. Això ho hem vist en moltes novel·les, fins i tot d'èxit. I s'ha acabat acceptant això com un tret de la nostra literatura, però jo volia fugir d'això. Potser també és perquè soc periodista; perquè sé que, quan en una entrevista o en un reportatge, deixes bones pinzellades del socio-

lecte estàs aportant informació addicional. Per tant, pensava que era important traslladar això als diàlegs. Crec que un dels valors del llibre és la versemblança dels personatges, i la manera com parlen és el que els fa més versemblants.

—Hi ha molt d'estil en les enumeracions que fa: les andròmines que hi ha a les golfes de l'Ajuntament; les de l'antic teatre.

—Això és una característica del meu estil. En *Terra* també apareixia i en les narracions curtes també. Fins i tot en les que he publicat en premsa, que eren unes narracions molt oníriques. Si t'hi fixes són unes enumeracions que tenen molt de simbolisme. No són gratuïtes. Potser algun dels objectes no té més sentit, però la majoria, sí.

—A més, entre els objectes que troben a l'Ajuntament hi ha tot de coses que remetent a abans, fins i tot a abans de la Guerra Civil.

—Sí, això és un subtema, el passat. El passat és la Guerra Civil i l'herència de les desigualtats també està amagada. Del passat no en parla ningú. Però les poques coses que s'expliquen del passat són terrorífiques.

—També és la violència heretada.

—Sí. És que encara és pitjor. Els personatges estan atrapats en un present infernal, no tenen futur i el passat també és fort. ●